

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ТИП ТЕКСТУ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Виконала здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти групи 6 ФП
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»
Філіппова В. Д.

Керівник: к. філол. н., доцент Подвойська О. В.

Хмельницький – 2024 р.

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
 Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов
 Освітній рівень другий (магістерський)
 Спеціальність 035 «Філологія»
 Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»
 Освітньо-професійна програма: Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

к. філол. н., доцент

_____ Аеліта ЛЕБЕДЄВА

“25” січня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Філіппової Вікторії Дмитрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Нормативно-правовий акт як тип тексту: перекладацький аспект.
 керівник роботи Подвойська Оксана Володимирівна, к. філол. н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказами закладу вищої освіти від «19» 10 2023 року № 565-с та «25» 09 2024 року № 501-с.

2. Строк подання студентом роботи 16.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи:

Мета дослідження полягає в дослідженні особливостей перекладу нормативно-правових актів і виявленні специфіки їх передачі українською мовою.

Об'єктом дослідження виступають лексико-семантичні особливості термінології юридичних текстів.

Предмет дослідження – особливості перекладу нормативно-правового акту як особливого типу тексту.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Нормативно-правовий акт як одиниця перекладу.

Розділ 2. Семантико-лінгвістичні особливості перекладу нормативно-правового акту.

Розділ 3. Структурні особливості перекладу нормативно-правового акту.

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу (з точним зазначенням джерел оригінального та перекладних текстів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника/рецензента	Підпис, дата	
		завдання видано	завдання прийнято
Консультант з написання I-III розділів	Оксана ПОДВОЙСЬКА, к. філол. н., доцент	25.01.24	01.10.24
Консультант з нормоконтролю	Оксана ПОДВОЙСЬКА, к. філол. н., доцент	25.01.24	01.11.24

7. Дата видачі завдання 25.01.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та опрацювання матеріалів для формування теми та завдань дослідження	29.01.24 – 11.02.24	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи. Визначення методологічної бази та методів дослідження	12.02.24 – 25.02.24	виконано
3.	Робота над I розділом кваліфікаційної роботи, систематизація теоретичних джерел	26.09.24 – 15.10.24	виконано
4.	Робота над II розділом кваліфікаційної роботи. Збір фактичного (ілюстр.) матеріалу	16.10.24 – 31.10.24	виконано
5.	Робота над III розділом кваліфікаційної роботи	01.11.24 – 15.11.24	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	16.11.24 – 19.11.24	виконано
7.	Оформлення роботи	20.11.24 – 24.11.24	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	25.11.24 – 01.12.24	виконано
9.	Надання роботи на рецензування	02.12.24 – 09.12.24	виконано
10.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	10.12.24	виконано
11.	Захист роботи в ЕК	2020.12.24	

Здобувач

(підпис) Вікторія ФІЛІППОВА
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи

(підпис) Оксана ПОДВОЙСЬКА
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ОДИНИЦЯ ПЕРЕКЛАДУ ...	9
1.1. Текст офіційно-ділового стилю як об'єкт наукового дослідження	9
1.2. Характеристика нормативно-правового акту як особливого типу тексту офіційно-ділового стилю	18
1.3. Специфіка перекладу нормативно-правових документів	28
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИКО-ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТУ	41
2.1. Семантика та основи термінологічного перекладу нормативно-правового акту.....	41
2.2. Еквівалентність та лексико-граматичні трансформації при перекладі англomовного нормативно-правового акту	52
Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТУ	62
3.1. Особливості перекладу термінів нормативно-правових актів з англійської мови.....	62
3.2. Основні проблеми під час перекладу термінології нормативно-правового акту та шляхи їх вирішення.....	68
Висновки до третього розділу.....	79
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розширення та поглиблення міжнародного співробітництва України стає важливим елементом сучасної геополітичної стратегії, що, у свою чергу, вимагає формування надійних мовних основ для забезпечення ефективної міжмовної комунікації. У цьому контексті переклад нормативно-правових актів набуває все більшої значущості, оскільки саме він є ключовим інструментом, що сприяє точному відтворенню юридичних концептів і принципів у різних мовах. Метою юридичної термінології є створення чіткого й уніфікованого засобу комунікації, який дозволяє учасникам правової системи детально й точно аналізувати як сенс окремих юридичних норм, так і загальну мету нормативно-правових актів. У цій спеціалізованій сфері існує велика кількість складних термінів, які мають бути перекладені з надзвичайною точністю, адже від цього залежить коректність передання змісту законодавчої бази у різних мовних і культурних контекстах. Такий підхід особливо важливий у межах міжнародного спілкування або у двомовному правовому просторі, оскільки неточності можуть призводити до серйозних непорозумінь. Хоча різноманіття юридичних понять нормативно-правових актів може ускладнювати розуміння правової системи для нефахівців, професійний і добре продуманий юридичний переклад здатен істотно спростити доступ до правової інформації, зробивши її зрозумілішою та доступнішою для широкого загалу.

Слід зазначити, що термінологія нормативно-правових актів залишається однією з найскладніших і найкомплексніших сфер вивчення, адже вона вміщує в собі глибокий і багатогранний зміст, який відображає специфіку мови, що використовується для формулювання та передачі нормативно-правових понять. Ця мова має унікальні риси, тісно пов'язані із конкретною правовою системою, і слугує важливим інструментом для аналізу, інтерпретації та практичного застосування норм права в межах даної системи.

Сучасна практика перекладу стикається з надзвичайно важливим і водночас надзвичайно складним завданням, яке полягає не лише у виявленні, але

й у комплексному дослідженні всіх чинників, що впливають на процес перекладу юридичної термінології нормативно-правових актів з української на англійську мову і навпаки. Це потребує ретельного аналізу специфіки існуючих підходів та розробки нових стратегій у сфері перекладу законодавчих актів. Така робота має ґрунтуватися на глибокій міждисциплінарній взаємодії з публічним управлінням та адмініструванням, адже тільки завдяки тісній співпраці цих двох сфер знань можна досягти високої точності та відповідності перекладу мовним і культурним нормам різних правових систем. Важливість і актуальність цієї проблематики обумовлюється швидкими змінами та динамічним розвитком правового дискурсу в Україні, що характеризується співіснуванням термінології як власного, українського походження, так і запозиченої з інших мов. Такий мовний контекст створює особливі умови та виклики для перекладу термінів української нормативно-правової бази англійською мовою та англomовного законодавства українською мовою, що потребує ретельного і диференційованого підходу з урахуванням мовних, культурних та правових особливостей.

Виходячи з вищесказаного, надзвичайно актуальним стає ретельне вивчення як усталених, так і новітніх засад перекладу нормативно-правових актів. Реалізація цього завдання можлива лише за умови тісної міждисциплінарної взаємодії між лінгвістиною, публічним управлінням та адмініструванням, що дозволить поєднати теоретичні підходи з практичними потребами галузі публічного управління.

Багато вчених-лінгвістів зосередило свою увагу на детальному вивченні складнощів і специфіки перекладу юридичного дискурсу, що є критичною галуззю дослідження в сучасній лінгвістиці. Помітні дослідники, такі як Л. Черноватий, В. Карабан, Ю. Іванко, І. Ліпко, І. Клименко, І. Зоренко, І. Шумило та Т. Сніца, зробили значний внесок у розуміння нюансів перекладу юридичних текстів.

Також варто зазначити роботи О. Доценко, яка зорієнтувалася на дослідженні способів перекладу англо-українських текстів міжнародних договорів, та праці А. Шугаєва, який спеціалізувався на перекладі документів

міжнародного права. Заглиблюючись у перспективи спеціалізованого перекладу, Д. Фурт, С. Дорда, Л. Швелідзе та П. Мельник досліджували методологію перекладу правових термінів з англійської на українську мову.

До того, стратегії перекладу англomовних юридичних текстів є центральною темою наукових робіт таких авторитетних фахівців, як О. Ходаковська, Є. Титаренко, І. Алексєєва, В. Комісаров, Н. Іщенко, В. Гончарова та інші. Вагомий внесок в розвиток досліджуваного питання також зробили закордонні вчені-лінгвісти П. Ньюмарк, О. Газі, С. Бніні, Д. Мелінкоф, що активно вивчали методи перекладу та внесли знання, які сприяють поглибленню розуміння мультикультурних аспектів правового дискурсу. Утім, не зважаючи на ґрунтовний науковий доробок, і сьогодні залишаються не кінця розкритими окремі питання специфіки перекладу окремих категорій юридичних текстів.

Виходячи з вищесказаного, *мета* нашого наукового дослідження полягає в дослідженні особливостей перекладу нормативно-правових актів і виявленні специфіки їх передачі українською мовою.

Поставлена мета вимагає розв’язання наступних *завдань*:

- надати характеристику нормативно-правового акту як особливому типу тексту офіційно-ділового стилю;
- розкрити специфіку перекладу нормативно-правових документів;
- визначити семантико-лінгвістичні особливості перекладу нормативно-правового акту;
- проаналізувати структурні особливості перекладу нормативно-правового акту.

Об’єктом дослідження виступають лексико-семантичні особливості термінології юридичних текстів.

Предмет дослідження – особливості перекладу нормативно-правового акту як особливого типу тексту.

Дослідження базується на теоретичних працях вітчизняних та зарубіжних науковців, які спеціалізуються на лінгвістиці тексту та перекладознавстві.

Матеріалом дослідження послуговували англomовні тексти окремих нормативно-правових актів США та ЕС [55; 58; 74].

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовано багатоаспектну методику дослідження, яка включає в себе різні лінгвістичні підходи. В ході лінгвістичного аналізу були використані кілька методів, а саме: описовий, порівняльний, контекстуальний та структурно-семантичний, які забезпечили комплексну оцінку матеріалу. Дослідження базується на універсальних принципах логічного мислення, історичного підходу та об'єктивності.

Зазначені принципи передбачають науково-критичне залучення різних джерел з метою адекватного опису та детального аналізу подій і явищ. Хоча жоден з цих підходів не претендує на статус універсального інструменту для опрацювання складного феномену, як от вплив контексту на формування та структуру тексту перекладу, зокрема технічного характеру, їх поєднання дозволяє провести всебічний та ретельний аналіз досліджуваного явища.

Теоретичне значення проведеного дослідження впливає з того, що аналіз специфіки перекладу досліджених текстів ґрунтується передусім на семантичній теорії перекладу, що уможливлює відповідне сприйняття змісту та значень та їхнє еквівалентне відтворення у процесі перекладу.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання результатів дослідження як інформаційної бази у подальших дослідженнях, а також у перекладацькій діяльності в сфері публічного управління, що сприятиме її ефективності.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох основних розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків для кожного з розділів, а також загальних висновків і додатку. Список використаних джерел налічує 75 найменувань.